

«Під зоряним небом» — назва театру, що існує вже два роки під художнім керівництвом народної артистки України **Раїси Недашківської**, яка мріє створити в стінах київського Планетарію певний духовний космос. Не все ще виходить як замислено, але кияни вже звикли: всіяний зірками купол час від часу перетворюється на склепіння храму Поезії... А.Ахматова, В.Барка, М.Гумільов, С.Єсенін, Є.Маланюк, О.Ольжич, О.Пушкін, В.Стус, М.Цветаєва, Т.Шевченко — лише кілька імен. За два роки біля двох десятків постановок здійснено на театральному кону актрисою, добре відомою глядачеві за її кіноролями: Мавка в однойменному фільмі, знахарка у філософській кінопритчі «Голос трави», Марія в «Комісарі», корчмарка в картині «Диво в краю забуття» та багатьох інших.

Раїса Недашківська

«Під зоряним небом»

50

— Раїсо Степанівно, чому саме «поетичний театр»?

— Поет — це голос нації. Ми повинні знати ці голоси. Проте, головним завданням програми я вважаю не просвітництво (хоч і воно є важливим), а виховання духовності у покоління, що підрастає. Наш поетичний абонемент — школа почуттів з широкою палітрою можливостей.

— В репертуарі вашого театру багато імен класиків російської літератури. Одна з останніх вистав присвячена Федору Тютчеву...

— У творах цього автора мене приваблює гранична відвертість, породжена потребою висловлення, своєрідність авторських інтонацій. Втілена муза Тютчева, його слово дає глядачеві можливість пережити спопеляючу пристрасть натхнення поета, якого кохали дивовижні жінки і мучило

усвідомлення своєї провини перед ними.

— Моновистава... Видається цілком закономірним, що саме сьогодні, під час економічної скрути, коли фільми в Україні практично не знімаються, ви знайшли таку форму спілкування з глядачем. Але відомо, що утримувати увагу аудиторії, залишаючись з нею віч-на-віч майже півтори години, досить складно і вдається далеко не всім. Чи не вплинуло на ваше рішення відчуття певної самодостатності?

— Сталося так, що після зйомок у О.Аскольдова в фільмі «Комісар», що був покладений на «полицю» на два десятиліття, я якось випала з поля зору режисерів. Від Мавки в «Лісовій пісні» (1960) і до Катериною Білокур у фільмі «Буйна» (1990, режисер В.Василенко) мене майже не знімали в Україні. 30 років! Це було випробуванням: здава-

лося, перекриті всі канали, всі можливості — як у творчості, так і в житті взагалі... Душа шукала шляхів. Я зрозуміла: не слід нічого чекати, треба щось робити самій, уважно дослухаючись до себе.

Актриса має пізнати і рай, і пекло. Біль загострює почуття, але, коли біль сягає певної критичної межі, необхідно мати можливість «викричатися» в ролі, а що робити, коли ролей немає?.. Мене врятувала поезія... Поетичне слово Марини Цветаєвої, Олександра Блока, Тараса Шевченка... Як актрисі мені необхідно було реалізувати себе, свій творчий потенціал, проте все, чим я володіла — був голос, що рвався на свободу. А ще в мене було бажання працювати й енергія. Ось три складових, на яких, наче на трьох китах, і виник наш «Театр під зоряним небом» у приміщенні міського Планетарію. Якщо традиційний те-

атр, як відомо, починається з вішалки, наш — з певного шляху, який можна трактувати метафорично («Я єсмь Путь»). Це сходження по гвинтовому пандусу в зал, де замість звичної стелі — імітація неба, що розкинуте просто над головою глядача. Такий інтер'єр ідеально відповідає завданням нашого театру, такого, яким ми його бачимо — театру духовного, і створює йому своєрідний імідж.

Відповідно підбираємо репертуар. Наприклад, зараз ми з режисером Л.Віскуловою працюємо над виставою-сповіддю «Діалог зі щастям» про здолання актрисою, людиною символічного шляху від Сатани до Бога. Вистава виходить дуже інтимною, оскільки у відвертому сценічному монологі творче начало міцно сплітається з особистими переживаннями.

— Невже кінематограф остаточно витіснений з вашого життя театром?

— Не зовсім. Я знялась в картині у М.Засеєва «Чорна рада» за твором П.Куліша. Зараз готується до випуску на екран фільм В.Василенка «Посмішка звіра», де я зіграла роль судді.

— Ваші кіногероїні не завжди позитивні персонажі... Кажуть, саме такі образи найбільш цікаво створювати актрисі?

— Чим більш неоднозначний характер, тим цікавіше шукати засоби його втілення. Можу тільки додати, що і ролі, зіграні мною в театрі — не виняток. Скажімо, Маша в «Трьох сестрах» — людина далеко не ідеальна. Тим вона і цікава. Кажуть, одного разу світська дама дорікнула Гі де Мопассанові за те, що той пише переважно про жінок, які пустилися берега, й запропонувала написати для різноманітності про порядну, на що письменник відповів: «У порядної жінки немає біографії». Я вдячна кінематографу, театру, лицедійству за можливість переживати численні «біографії», залишаючись при цьому собою.

— А що ви можете сказати про ролі, забарвлені «автобіографізмом» у вашому творчому доробку?

— Мені спадає на думку образ старої відунки в фільмі «Голос трави» (режисер Н.Мотузко). Ця мудра жінка, провидиця й знахарка нагадує мені мою маму, якій зараз 89 років, і бабу-

сю, котра жила в селі і завжди допомагала людям. Кажуть, вона лише ставала на поріг хати хворого, як в того відразу наставало полегшення. Я створювала образ, близький мені з дитинства. Навіть хустиною моя героїня запиналася так само, як колись моя бабуся.

З іншого боку, всі жіночі образи, створені мною як в кіно, так і в театрі, нерозривно пов'язані з власне моїм життям: ставала старшою я, ставали більш зрілими і вони, а го-

ві до Бога («Хто себе не зрікся, той не має Віри») героїні «Одержимої» (за твором Лесі Українки). Ці ролі, наче віхи, розмічають значну відстань на шляху духовного зростання. Тією мірою, як формувалась моя акторська та людська особистість, мої персонажі через своєрідну розчинність в інших, відданість родині (Марія в «Комісарі» О.Аскольдова) доростали до усвідомлення певної самодостатності (знахарка з картини «Голос трави»). Так са-

Все моє життя — це безперервний стан любові

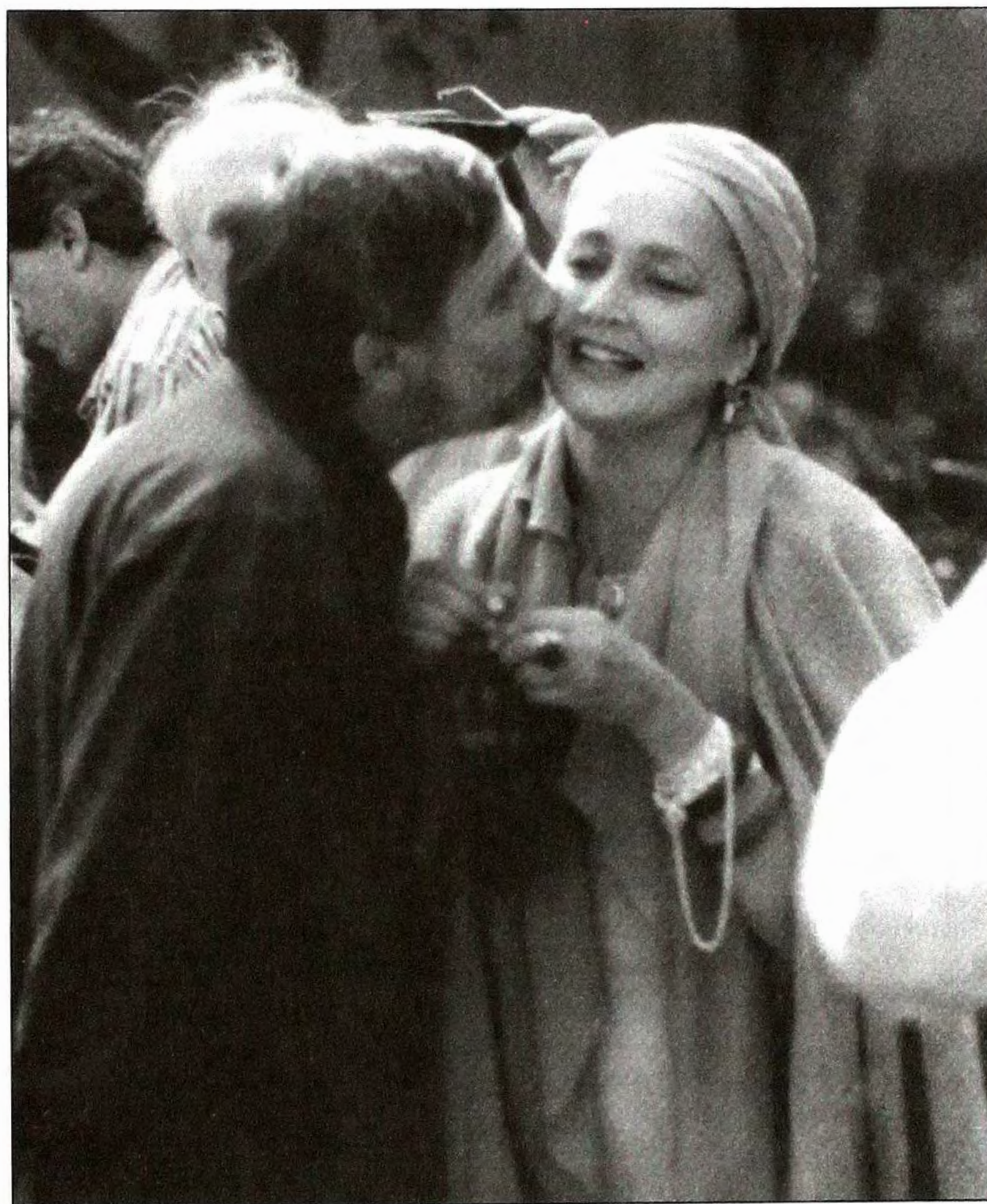

Фото В.Піки

ловне — їхні почуття. Від романтичного кохання Мавки до юного Лукаша («Лісова пісня») через «Прощання» Лесі Українки (дипломна робота кінорежисера В.Криштофовича), зріле кохання княгині Рєпніної до Т.Шевченка (монолог з вистави «Стіна») до відвертого самозречення задля піднесеної любо-

мо сприймає необхідність відмови від особистого щастя заради мук і радощів творчості героїня вистави «Ігри в замку Ельсинор» (постановка режисера Криворучка в Молодому театрі) — актриса, яка стверджує: «Той, хто присвятив себе мистецтву, не має права на особисте життя».

— *І ви погоджуєтеся з цим твердженням?*

— Все моє життя — це безперервний стан любові, яка не завжди була щасливою, але я вдячна долі за «діапазон почуттів». Зберігати гостро-

■ Раїса Недашківська

■ Раїса Недашківська. 8 вересня 1995.

■ Ролан Биков, Раїса Недашківська у фільмі «Комісар». Режисер Олександр Аскольдов. 1968.

■ Раїса Недашківська. Проба до фільму «Комісар».

52

ту чуття актору вкрай необхідно, а душевна мука, страждання ефективно «загострюють інструмент» акторської майстерності.

Мої кіногероїні неодноразово ставали «кутом» славнозвісного трикутника: Мавка в однойменному фільмі, блондинка-секретарка в картині «Гадюка», Роксана у виставі «Сірано де Бержерак». Список можна продовжувати, але вже з наведених прикладів видно, що «трикутники» творять з душами! Однак, в драматургії саме ця геометрична (радіше — міфологічна) фігура — незамінна, адже саме любовний «трикутник» лежить переважно в основі трагедії.

З віком я дійшла переконання, що ми не завжди правильно трактуємо значення слів «любов» та «кохання». Необхідно відрізняти пристрасть, вибух емоцій від всеосяжного поняття Любові, котра є спокій. На жаль, осягнення цього приходить лише після тамування пристрасті... Пристрасть не може бути безкінечною. Вона не є природним

станом душі, оскільки не від Бога, тому й тягне за собою страждання... Якщо ж кохаєш людину по-справжньому, намагаєшся зробити їй якнайкраще, а ми здебільшого чуємо лише себе. Ось і страждаємо від егоїзму, від нерозуміння, від незнання, певного духовного невігластва. Можливо, у світі було б менше болю, якби ми жили за Писанням. В Біблії можна знайти відповіді на всі питання, тільки читати цю основну Книгу необхідно серцем. Кожна людина прагне щастя, а що ж воно таке? Розуміння щастя у кожного своє. Про це дуже точно сказано у Лесі Українки в поемі, що так і називається — «Щастя»: злий дух не міг знайти способу позбавити людей радості — вона відроджувалася та поверталася і після пожеж, і після голодомору. Тоді створив він силою демонічної думки дивовижну субстанцію, що почала матеріалізуватися й своєю мінливістю звела всіх людей з розуму; це химерне творіння злий дух назвав щастям: «На одного воно глянуло коханими очима, другому — заблищало золотом, іншому — світлом слави. Всіх зачарувало воно навіки». Необхідно розуміти, що щастя мінливе й нетривке: достатньо доторкнутися до нього, як його принадність зникає. Очевидно, щастя — в самому очікуванні його, в доланні шляху до нього.

— *Отже, життя людини можна розуміти як постійні шукання нею шляхів до щастя. А що допомагало вам у виборі цих шляхів, сприяло розвитку саме творчого начала?*

— Як це не парадоксально — перешкоди та заборони. Ще за часів моєї піонерської молодості керівниця Палацу піонерів Зінаїда Федорівна одного разу сказала мені: «Ти, Раєчко, така хвороблива. Тобі не танцювати треба, а, скажімо, малювати...». Завдяки, а може й всупереч такому «доброзичливому» благословінню я стала солісткою ансамблю, що й поклало початок моєму наближенню до кіно...

Певна, всі люди, з якими стикаємося в житті, — наші вчителі. При цьому найбільш продуктивну енергію та сили для творчості ми отримуємо від тих, хто чинить з нами найгірше, завдає особливого болю, а життєві перешкоди стимулюють

наші пошуки нових можливостей.

— *Кого ви вважаєте найбільш «перспективним» своїм глядачем?*

— Звісно, людину, яка розуміє та любить мистецтво. Хотілося б частіше бачити в залі молоді обличчя...

На жаль, для сучасного підлітка звичним, а трапляється — майже єдиним «співбесідником», учителем та джерелом емоцій є телевизор. Він же здійснює суттєвий вплив на світогляд юного глядача. Інформація, яку поставляє ця «скринька Пандори», виявляється іноді небезпечною, навіть руйнівною для незрілої душі. Проте не викликає сумнівів, що боротися з

телебаченням безглуздо. Тому треба спробувати перетворити його на союзника. Кроком у цьому напрямку могло би стати відкриття телевізійного каналу «Мистецтво». Ми всі: родина, школа, телебачення, діячі мистецтв — маємо об'єднатися, аби врятувати молоде покоління, а не жалітися, що «загубили» його. Дітей необхідно навчати любові, добру, розумінню краси, гармонії, адже без культури, без душі народ помирає. В цьому розумінні наш творчий проект виховання почуттів за допомогою поетичного слова є не стільки учбово-пізнавальним, скільки «душе-рятівним». Говорю це цілком відверто, адже сама багато разів у складні миті життя рятувалася саме виходом за межі буденності — у сфери мистецтва.

— *В чому ви вбачаєте основні принципи існування вашого театру?*

— Вчити співчуттю, пробуджувати добрі порухи душі, розширювати свідомість, культивувати зрілі емоції, по можливості — позитивні. Отже, допомогти людям.